

การพัฒนา รูปแบบการจัดประสบการณ์เสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ และทักษะ
ทางสังคมของเด็กปฐมวัย โดยใช้แนวคิด เรกจิโอ เอมีเลีย และพหุสัมผัส
DEVELOPMENT OF A PROVISION OF EXPERIENCE MODEL TO ENHANCE
CREATIVE THINKING AND SOCIAL SKILLS IN EARLY CHILDHOOD
USING THE REGGIO EMILIA AND MULTI-SENSORY APPROACH

อวยพร ออละมาลี* พจมาน ชำนาญกิจ** สำราญ กำจัดภัย***

บทคัดย่อ

บทความการวิจัยนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์เสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์และทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดเรกจิโอ เอมีเลีย และพหุสัมผัส 2) ศึกษาผลการใช้รูปแบบ โดย เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์และทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัยกลุ่มทดลองก่อนและหลังได้รับการจัดประสบการณ์ เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์และทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัยกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมหลังได้รับการจัดประสบการณ์ เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์และทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัยกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนจัดประสบการณ์ ระหว่างจัดประสบการณ์ หลังจัดประสบการณ์และติดตามผล และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของเด็กปฐมวัยที่มีต่อการจัดประสบการณ์ตามรูปแบบ ดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) พัฒนารูปแบบ 3) ทดลองใช้รูปแบบ และ 4) ประเมินผลและปรับปรุงรูปแบบ กลุ่มตัวอย่าง คือเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 คือโรงเรียนบ้านโนนกง จำนวน 20 คน เป็นกลุ่มทดลอง และโรงเรียนบ้านเชียงสี้อ จำนวน 20 คน เป็นกลุ่มควบคุม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติการทดสอบที่ทั้งชนิด Dependent samples t-test และการทดลองใช้รูปแบบ พบว่า 1) ความคิดสร้างสรรค์และทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัยกลุ่มทดลองหลังได้รับการจัดประสบการณ์สูงกว่าก่อนได้รับการจัดประสบการณ์ 2) ความคิดสร้างสรรค์และทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัยกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ความคิดสร้างสรรค์และทักษะทางสังคม ของเด็กปฐมวัยกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนจัด

* หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

** คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

*** คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ประสบการณ์ ระหว่างจัดประสบการณ์ หลังจัดประสบการณ์ และติดตามผลแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 4) เด็กปฐมวัยกลุ่มทดลองมีความพึงพอใจต่อการจัดประสบการณ์ตามรูปแบบอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : รูปแบบการจัดประสบการณ์, ความคิดสร้างสรรค์, ทักษะทางสังคม, เรกจิโอ เอมีเลีย, พหุสัมผัส

ABSTRACT

The purposes of this study were: 1) to develop a provision of experience model to enhance early childhood children's creative thinking and social skills using the Reggio Emilia and multi-sensory approaches, 2) to investigate the results of the provision-of-experience model by the following method: comparison of creative thinking and social skills of early childhood children in the treatment group between before and after gaining experience; comparison of creative thinking and social skills of early childhood children of the two groups between treatment and control after experience; comparison the creative thinking and social skills of early childhood children of the treatment and control group : before provision of experience, between provision of experience, after of provision of experience and follow-up of the experience provision; and investigation of early childhood children's satisfaction with the experience provision according to the provision of experience model. A sample of 20 second year kindergarten students at Ban Non Kung School under the Office of Sakon Nakhon Educational Service Area 1 was treatment group and 20 second year kindergarten students at Ban Chiang Sue School under the same office was control group. Statistics used were mean, standard deviation and t-tests for both dependent and independent samples. Findings of the study disclosed as follows: The result of developing the experience provision model derived a model which comprises significance and background, basic ideas, principles, objectives, contents, provision of experience and measurement and evaluation. The provision of experience were 5Ps process – preparations, project, planning, practice and peroration. And The result of investigate of the experience provision model revealed that the creative thinking and social skills of early childhood children in the treatment group after being provided with experience according to the experience provision model were higher than those before. The creative thinking and social skills of early childhood children

in the treatment group higher than those in the control group at the significantly .05 level. The creative thinking and social skills of early childhood children of the treatment group and control group in before provision of experience, between provision of experience, after of provision of experience and follow-up of the experience provision were significantly different at the .05 level. The early childhood children were satisfied with the provision of experience according to the model at high level.

Keywords: Experience Provision Model, Creative Thinking, Social Skills, Reggio Emilia, Multi-Sensory

1. บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้กำหนดการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และในการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถและพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) ดังนั้นอุดมการณ์สำคัญของการจัดการศึกษาจึงจัดให้มีการศึกษาตลอดชีวิต และสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ มุ่งสร้างพื้นฐานที่ดีในวัยเด็ก จัดกระบวนการเรียนรู้ เน้นให้ผู้เรียนเห็นแบบอย่างที่ดี ได้ฝึกการคิด ได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงที่หลากหลาย ตรงตามความต้องการ พัฒนาการคิดของผู้เรียนอย่างเป็นระบบและสร้างสรรค์ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2548) การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยมีความสำคัญมาก เพราะเป็นการลงทุนที่คุ้มค่า เป็นการสร้างฐานรากของชีวิต (Foundation / Building Block) เป็นการลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมในสังคม เด็กปฐมวัยมีการพัฒนาด้านสมองและการเรียนรู้เป็นไปอย่างรวดเร็วที่สุดในชีวิต และเป็นช่วงวัยที่ต้องการปลูกฝังบ่มเพาะเป็นพิเศษ รัฐบาลจึงมีนโยบายเร่งรัดเพื่อให้เด็กปฐมวัยทุกคนได้รับการพัฒนารอบด้านตามวัยอย่างมีคุณภาพและต่อเนื่อง (สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้, 2556) ซึ่งการจัดประสบการณ์และพัฒนาเด็กปฐมวัยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในยุคที่สังคมมีการเปลี่ยนแปลงจำเป็นต้องอาศัยความคิดสร้างสรรค์ในการคิดแก้ปัญหา และรู้จักปรับตัวในการอยู่ร่วมกันมากขึ้น การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้กับเด็กปฐมวัยจึงเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนของเด็กวัยนี้ เพราะในช่วง 6 ขวบแรกของชีวิตเป็นระยะที่เด็กมีความคิดจินตนาการสูงและศักยภาพด้านความคิดสร้างสรรค์กำลังพัฒนา หากเด็กได้รับการจัดประสบการณ์หรือกิจกรรมที่เหมาะสมต่อเนื่องตามลำดับ นับว่าเป็นการวาง ฐานที่มั่นคงสำหรับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในวัยต่อมาจนถึงวัยผู้ใหญ่ ซึ่งช่วงเวลาพัฒนาการด้านนี้มีความสอดคล้องกับ

พัฒนาการด้านอื่น ๆ ของเด็ก(เยาเวพา เดชะคุปต์,2542) รวมถึงทักษะทางสังคม (Social Skills) ของเด็กปฐมวัยก็เป็นสิ่งสำคัญเพราะทักษะทางสังคมมีส่วนเกี่ยวข้องกับความสามารถในการปรับตัว ในโรงเรียนจะมีผลต่อความสามารถในการเรียนและการมีส่วนร่วมในการเรียน (Ladd, GW., 2000) เพราะ เด็กเรียนรู้สังคมจากผู้ใหญ่ใกล้เคียง จากพ่อแม่ การมีความสัมพันธ์กับคนอื่นทำให้เด็กเรียนรู้ ความร่วมมือ การปฏิเสธ การรับ การแบ่งปัน การสื่อสาร เมื่ออายุ 5 ขวบ จะเป็นวัยที่พร้อมเล่น กับเพื่อน มีสังคมภายในกลุ่ม ทักษะทางสังคมของเด็กส่วนใหญ่พัฒนาจากการเรียนรู้ในขณะที่เล่น กับเพื่อน การเข้าเรียนในโรงเรียนอนุบาลทำให้เด็กเรียนรู้ทักษะทางสังคมได้มากเนื่องจากเด็กมี ปฏิสัมพันธ์กับครู เพื่อนนักเรียน และบุคลากรในโรงเรียน (กุลยา ตันติผลาชีวะ,2551)

การจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัย สามารถทำได้โดยการจัดประสบการณ์ให้เด็กทำกิจกรรมที่อิสระทางความคิด การสังเกต เก็บรวบรวมข้อมูลจนได้ผลสู่การสร้าง สิ่งที่เกิดและสร้างสรรค์ซึ่งกระบวนการนำไปสู่การสร้างสรรค์ต้อง อยู่ในบรรยากาศที่อิสระ สำหรับเด็กปฐมวัยการพัฒนาให้เกิดการสร้างสรรค์ คือการจัดเป็นรูปแบบ กิจกรรมให้เด็กคิด เด็กกระทำอาจอยู่ในรูปกิจกรรมเคลื่อนไหวสร้างสรรค์ กิจกรรมสร้างสรรค์ เช่น การจัดประสบการณ์แบบเรกจิโอ เอมีเลีย ส่งเสริมให้เด็กรู้จักคิดสร้างสรรค์ผลงานตามความคิด และความสนใจของเด็ก โดยเด็กเป็นผู้คิดหัวข้อโครงการที่ต้องการเรียนด้วยตัวเอง ซึ่งข้อดีของการจัด ประสบการณ์แบบเรกจิโอ เอมีเลีย คือ การจัดกลุ่มเด็กเป็นกลุ่มเล็ก จะช่วยเด็กในการเรียนรู้สังคม เพิ่มขึ้น มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สังเกตการทำงานร่วมกัน เกิดการยอมรับ สร้างความอดทน ทำให้เกิดพัฒนาการด้านสังคม นอกจากนี้การใช้งานศิลปะเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดความรู้สึกนึก คิดของเด็กออกมาเป็นรูปธรรม ยังช่วยขยายความคิดของเด็กให้กว้างออกไปด้วย ทำให้เด็กรู้จักการ สังเกตสิ่งต่าง ๆ ในแง่มิติสัมพันธ์ ผีกลายตา การมอง การใช้กล้ามเนื้อ สร้างความรักความชอบใน งานศิลปะให้กับเด็ก(กุลยา ตันติผลาชีวะ,2551) ทั้งนี้เพราะแนวคิดเรกจิโอ เอมีเลีย (Reggio Emilia) เป็นแนวคิดที่มีความเชื่อ ว่าเด็กแต่ละคนมีความสามารถในการรับรู้และเรียนรู้ตั้งแต่วินาที แรกที่กำเนิดมา เด็กมีวิถีของการเรียนรู้เป็นไปตามระยะของพัฒนาการในแต่ละวัย เด็กแต่ละคนจะ เต็มไปด้วยพลังความปรารถนาที่จะเติบโต และ งอกงาม ความอยากรู้ อยากเห็น ความสามารถในการ แสดงออกถึงความต้องการที่จะสัมพันธ์ และสื่อสารกับผู้อื่นด้วยการแสดงออกทางแววตา สีหน้า อากัปกริยา การจับต้องสัมผัส ฯลฯ โรงเรียนเป็นสถานที่บูรณาการสิ่งมีชีวิตที่หลากหลายด้วยการใช้ ชีวิตและมีสัมพันธ์ภาพร่วมกันระหว่างผู้ใหญ่และเด็ก ครูและเด็กเรียนรู้ไปด้วยกัน การสอนและการ เรียนต้องควบคู่ไปด้วยกัน ให้ความสำคัญของการเรียนรู้ มากกว่าการสอน ซึ่งมีหลักการจัด ประสบการณ์ คือเด็กเรียนรู้อย่างลุ่มลึกผ่านโครงการ ครูส่งเสริมสนับสนุนให้จินตนาการของเด็ก และความคิดสร้างสรรค์ของเด็กให้ปรากฏออกมาและสื่อออกมาด้วยวิธีการที่หลากหลาย ครูมีการ บันทึกข้อมูล สาระการเรียนรู้ในระหว่างการเรียนรู้อย่างลุ่มลึกผ่านโครงการ ใช้ศิลปะเป็นแนวทาง สำคัญที่เด็กสามารถสื่อความหมายให้ผู้อื่นรับรู้ความคิดของตน มีการจัดนิทรรศการแสดงผลงานของ เด็ก(สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์ และธิดา พิทักษ์สินสุข,2543)

นอกจากนี้การจัดประสบการณ์ตามแนวคิดพหุสัมผัส (Multi-sensory Approach) เป็นวิธีที่ดีที่สุดที่จะแนะนำแนวความคิดให้กับเด็ก เป็นการสร้างความคิดสร้างสรรค์ สำหรับการจัดประสบการณ์การคิดสำหรับเด็กปฐมวัยสามารถทำได้โดยใช้เทคนิคการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดพหุสัมผัสได้ ได้แก่ เล่นเกมการล่าสัตว์ที่แสดงในรูปภาพและพูดคำ การสัมผัสและคาดเดาวัตถุที่อยู่ในถุง เป็นอะไร เพลงสอนให้แต่ละส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย การสอนการวาดภาพสีจากถายนิ้วมือ และครูที่จัดประสบการณ์ตามแนวคิดพหุสัมผัสจะใช้เวลาเล่นและกิจกรรมที่จะสอนต้องคิดค้นหาสิ่งที่เด็กชอบทำมากที่สุดมาใช้ในการสอนเด็กให้มีความคิดสร้างสรรค์ และเพลิดเพลินไปกับการเรียนรู้ที่หลากหลายและจดจำสิ่งที่ดีของเด็ก' ทั้งนี้เพราะแนวคิดพหุสัมผัส (Multi-Sensory Approach) เป็นแนวคิดที่มุ่งจัดเรียนการสอนที่เน้นให้นักเรียนมีโอกาสใช้ประสาทสัมผัสหลาย ๆ ทาง ได้แก่ทางตา หู จมูก ลิ้น กายสัมผัส และการเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อในร่างกายเพื่อรับประสบการณ์ รับข้อมูล เมื่อประสาทสัมผัสส่วนต่าง ๆ ได้ทำกิจกรรม สมองก็ทำงานประสานกับระบบประสาทส่วนต่าง ๆ ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ได้หลายแง่มุม จนทำให้เกิดการเรียนรู้ที่คงทนถาวร (จรัสลักษณ์ จิริวิบูลย์, 2545)

จากความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะประยุกต์ ใช้แนวคิดเรกจิโอ เอมีเลีย (Reggio Emilia) และแนวคิดพหุสัมผัส (Multi-Sensory Approach) เป็นหลักในการพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์เสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์และทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัย เพราะเป็นความสามารถที่สำคัญอย่างหนึ่งของเด็กปฐมวัย และจำเป็นอย่างยิ่งที่จะพัฒนาและดึงศักยภาพเชิงสร้างสรรค์และทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัยออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากเท่าที่จะทำได้ โดยให้เด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และทักษะทางสังคมผ่านการจัดประสบการณ์ที่ใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์เสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์และทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดเรกจิโอ เอมีเลีย และพหุสัมผัส อันส่งผลให้เด็กปฐมวัยได้พัฒนาศักยภาพพื้นฐานจำเป็นต่อการเรียนรู้และมีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข เป็นประโยชน์สำหรับครูปฐมวัยได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัย ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์และทักษะทางสังคมให้สอดคล้องกับบริบทในการจัดการศึกษาปฐมวัยของแต่ละแห่ง ต่อไป

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์เสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์และทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดเรกจิโอ เอมีเลียและพหุสัมผัส
2. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์ ดังนี้ 1) เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์และทักษะทางสังคมของนักเรียนปฐมวัยกลุ่มทดลองก่อนและหลังได้รับการจัดประสบการณ์ตามรูปแบบการจัดประสบการณ์ 2) เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์และทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัย ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมหลังได้รับการจัดประสบการณ์ 3) เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์และทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัยกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนการจัดประสบการณ์ ระหว่างจัดประสบการณ์ หลังการจัดประสบการณ์ และติดตามผล

การจัดประสบการณ์ และ 4) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของเด็กปฐมวัยกลุ่มทดลอง

3. ขอบเขตของการวิจัย

3.1 ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ เด็กปฐมวัยที่กำลังเรียนในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 ของโรงเรียนสังกัดศูนย์อำนวยการเครือข่ายโพนสามัคคี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศงขลา เขต 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 250 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง เด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนบ้านโนนกง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 20 คน เป็นกลุ่มทดลอง และเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 2 ของโรงเรียนบ้านเชียงสือ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 20 คน เป็นกลุ่มควบคุม

3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ได้แก่หน่วยการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีความคิดสร้างสรรค์และทักษะทางสังคม โดยบูรณาการเข้าในสาระการเรียนรู้ เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก บุคคลและสถานที่แวดล้อมเด็ก ธรรมชาติรอบตัว และสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ ดอกไม้ ฝ้ายฝ่อ ธรรมชาติน่ารู้ สัตว์เลี้ยง รูปเรขาคณิต และคณิตคิดสนุก

3.3 ขอบเขตด้านตัวแปร

1. ตัวแปรอิสระ คือ รูปแบบการจัดประสบการณ์ ซึ่งจำแนกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ 1) การจัดประสบการณ์ตามรูปแบบการจัดประสบการณ์เสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์และทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดเรกจิโอ เอมีเลียและพหุสัมพันธ์ และ 2) การจัดประสบการณ์ตามรูปแบบการจัดประสบการณ์แบบปกติ

2. ตัวแปรตาม คือ 1) ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยซึ่งประกอบด้วย ความคิดริเริ่ม (Originality) ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) ความคิดละเอียดลออ (Elaboration) 2) ทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัยซึ่งประกอบด้วย พฤติกรรมการสื่อสาร (Communication) พฤติกรรมความร่วมมือ (Cooperation) พฤติกรรมการแบ่งปัน (Sharing) และ 3) ความพึงพอใจของเด็กปฐมวัยต่อการจัดประสบการณ์ตามรูปแบบการจัดประสบการณ์เสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์และทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดเรกจิโอ เอมีเลียและพหุสัมพันธ์

3.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา ระยะเวลาของการวิจัยครั้งนี้ใช้เวลาในการทดลองใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์เสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์และทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดเรกจิโอ เอมีเลีย และพหุสัมพันธ์ และรูปแบบการสอนปกติ ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558

4. วิธีดำเนินการวิจัย

ดำเนินการวิจัยตามกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ผู้วิจัยศึกษาด้านเอกสารเกี่ยวกับแนวคิดพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง และด้านบุคคล โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาปฐมวัย เพื่อทราบถึงความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และทักษะทางสังคมในเด็กปฐมวัยจากนั้นรวบรวมข้อมูลด้านเอกสารและด้านบุคคลมาเป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบการจัดประสบการณ์ต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์ ผู้วิจัยดำเนินการคือ 1) กำหนดกรอบองค์ประกอบของรูปแบบการจัดประสบการณ์จากการวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์ ได้องค์ประกอบของรูปแบบการจัดประสบการณ์ คือ ความสำคัญและความเป็นมา แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐาน หลักการ วัตถุประสงค์ สารการเรียนรู้ กระบวนการจัดประสบการณ์ และ การวัดและประเมินผล 2) สร้างรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์ ตามกรอบองค์ประกอบของรูปแบบการจัดประสบการณ์ 3) นำรูปแบบการจัดประสบการณ์และคู่มือการใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านประเมินความเหมาะสม และแก้ไขส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และ 4) นำรูปแบบการจัดประสบการณ์และคู่มือการใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์ที่แก้ไข ปรับปรุงแล้วไปทดลองนำร่องกับเด็กปฐมวัยที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์ผู้วิจัยดำเนินการคือ 1) สร้างและหาคุณภาพของแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์และทักษะทางสังคมโดยแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ใช้แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์จากผลผลิตภาพวาด TCT – DP ของ Jellen & Urban ส่วนแบบทดสอบทักษะทางสังคมผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 30 ข้อเป็นแบบทดสอบเชิงสถานการณ์และภาพประกอบจากนั้นผู้วิจัยสร้างแบบประเมินความพึงพอใจของเด็กปฐมวัย จำนวน 10 ข้อ เป็นเชิงสถานการณ์และภาพประกอบ 2) กำหนดแผนการทดลองแบบกำหนดกลุ่มควบคุมทดสอบก่อนและหลังการจัดประสบการณ์ต่อเนื่องตามเวลาที่กำหนด (Control Group Interrupted Time – Series Design) 3) ดำเนินการทดลองจัดประสบการณ์ทั้ง 2 กลุ่มด้วยตัวเองตามแผนการจัดประสบการณ์ตามรูปแบบและแบบปกติ ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 และ 4) เก็บรวบรวมผลมาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินผลและปรับปรุงรูปแบบ ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากการทดลองใช้รูปแบบ และตรวจสอบ ปรับปรุง แก้ไข รูปแบบจากนั้นพิมพ์รูปแบบการจัดประสบการณ์เสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์และทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัย โดยใช้แนวคิดเรกจิโอ เอมีเลีย และ พหุสัมพันธ์ เป็นฉบับสมบูรณ์ต่อไป

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์

5.1.1 รูปแบบการจัดประสบการณ์ที่พัฒนาขึ้นมี 7 องค์ประกอบ คือ ความสำคัญและความเป็นมา แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐาน หลักการ วัตถุประสงค์ สาระ การเรียนรู้ กระบวนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล ดังรายละเอียด ดังนี้

5.1.1.1 ความสำคัญและความเป็นมา ประกอบด้วยความเป็นมา ความสำคัญในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และทักษะทางสังคมในเด็กปฐมวัยและแนวคิดที่ใช้ในการสร้างรูปแบบการจัดประสบการณ์

5.1.1.2 แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐาน ประกอบด้วยรายละเอียด หลักการจัด ประสบการณ์ของแนวคิดเรกจิโอ เอมีเลียและพหุสัมพันธ์

5.1.1.3 หลักการ ได้แก่ 1) ส่งเสริมให้เด็กใช้ประสาทสัมผัสหลาย ๆ ด้าน เช่น ประสาทสัมผัสตา หู จมูก ลิ้น สัมผัส และการเคลื่อนไหว ให้มากที่สุดในการเรียนรู้และรับข้อมูล 2) ส่งเสริมให้เด็กส่งเสริมการใช้ประสาทสัมผัสในการเรียนรู้ด้วยการเห็น การได้ยิน การดมกลิ่น การชิมรส การสัมผัส และการเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อ การสังเกต จับต้อง เปรียบเทียบ 3) ส่งเสริมให้เด็กรู้จักคิดประดิษฐ์ ค้นหาคำตอบจากปัญหาหรือเรื่องที่สนใจเพื่อสร้างองค์แห่งความรู้ด้วยตนเอง สร้างสรรค์ผลงานตามความคิดและความสนใจของเด็ก 4) ส่งเสริมให้เด็กใช้ศิลปะในการสื่อความหมายให้ผู้อื่นเข้าใจ กระบวนการคิด จินตนาการ และ ข้อมูลความรู้ที่เด็กรับรู้มา 5) ส่งเสริมให้ครูและเด็กร่วมกันบันทึกข้อมูลสาระการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ และ 6) ส่งเสริมให้ครูและเด็ก ร่วมกันจัดแสดงผลงานการเรียนรู้

5.1.1.4 วัตถุประสงค์ ได้แก่ 1) เสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยใน 4 องค์ประกอบคือ ความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดลออ 2) เสริมสร้างทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัยใน 3 พฤติกรรม คือ พฤติกรรมการสื่อสาร พฤติกรรมความร่วมมือ และพฤติกรรมการแบ่งปัน

5.1.1.5 สาระการเรียนรู้ ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีความคิดสร้างสรรค์และทักษะทางสังคมโดยบูรณาการเข้าในสาระการเรียนรู้ เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก บุคคล และสถานที่แวดล้อมเด็ก ธรรมชาติรอบตัว สิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้เรื่องดอกไม้ ฝ้าย ธรรมชาติน่ารู้ สัตว์เลี้ยง รูปเรขาคณิต และคณิตคิดสนุก

5.1.1.6 กระบวนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ 5 ขั้นตอน (5P) ได้แก่ ขั้นเตรียมการ (Preparation : P) ขั้นกำหนดโครงการ (Project : P) ขั้นการวางแผนดำเนินการ (Planning : P) ขั้นการปฏิบัติ (Practice : P) และ ขั้นการสรุป (Peroration : P)

5.1.1.7 การวัดและประเมินผล ได้แก่ 1) การวัดก่อนการจัดประสบการณ์ ด้วยแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์และทักษะทางสังคม 2) การวัดและประเมินผลระหว่างเรียน ด้วยการสังเกตพฤติกรรมและประเมินผลงาน 3) การวัดและประเมินผลหลังเรียน ด้วยแบบทดสอบ

ความคิดสร้างสรรค์และทักษะทางสังคม

5.2 ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์ที่พัฒนาขึ้น

พบว่า 1) เด็กปฐมวัยกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความคิดสร้างสรรค์และทักษะทางสังคมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน 2) เด็กปฐมวัยกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความคิดสร้างสรรค์และทักษะทางสังคมหลังเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) เด็กปฐมวัยกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีความคิดสร้างสรรค์และทักษะทางสังคมจากการวัดก่อนการจัดประสบการณ์ ระหว่างการจัดประสบการณ์ หลังการจัดประสบการณ์ และระยะติดตามผลการจัดประสบการณ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 4) เด็กปฐมวัยกลุ่มทดลองมีความพึงพอใจต่อการจัดประสบการณ์ตามรูปแบบการจัดประสบการณ์ อยู่ในระดับมาก

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยและพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์เสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์และทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดเรกจิโอ เอมีเลียและพหุสัมพันธ์ มีประเด็นนำสู่การอภิปรายผล ดังนี้

1. ด้านการพัฒนารูปแบบ ได้รูปแบบที่ประกอบ 7 องค์ประกอบและตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า รูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์ มีความเหมาะสมมาก ทั้งนี้ เพราะผู้วิจัยดำเนินการพัฒนารูปแบบ โดยเริ่มจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านเอกสารและบุคคล แล้วนำข้อมูลทั้ง 2 แหล่งมาเป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบ และดำเนินการสร้างรูปแบบโดยมีการวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีพื้นฐานซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎี ชามมณี ที่กล่าวว่า รูปแบบการจัดประสบการณ์ (Teaching / Instructional Model) คือแบบแผนการดำเนินการสอนที่ได้รับการจัดเป็นระบบอย่างสัมพันธ์สอดคล้องกับทฤษฎี / หลักการเรียนรู้ หรือการสอนที่รูปแบบนั้นยึดถือ และได้รับการพิสูจน์ ทดสอบว่ามีประสิทธิภาพสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมาย เฉพาะอันจะนำผู้เรียน ไปสู่จุดมุ่งหมายเฉพาะที่รูปแบบนั้นกำหนดซึ่งผู้สอนสามารถนำไปใช้เป็นแบบแผนหรือแบบอย่างในการจัดและดำเนินการสอนอื่น ๆ ที่มีจุดมุ่งหมายเฉพาะเช่นเดียวกัน ซึ่งมีส่วนประกอบสำคัญ ของรูปแบบ 4 ประการ คือ ทฤษฎีหรือหลักการของรูปแบบวัตถุประสงค์ของรูปแบบ กระบวนการของรูปแบบ และผลที่จะได้รับจากการใช้รูปแบบ (ทฤษฎี ชามมณี, 2550)และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของขวัญชนก ทองค้อย ที่ได้พัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์แบบเน้นประสบการณ์เพื่อส่งเสริมความซื่อสัตย์สำหรับเด็กปฐมวัย ดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน คือศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์ สร้างและตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบ ทดลองใช้รูปแบบและศึกษาความพึงพอใจของเด็กปฐมวัย รูปแบบการจัดประสบการณ์ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ สาระ กระบวนการจัดประสบการณ์ และการประเมินผล ผลการทดลองใช้รูปแบบพบว่า ความซื่อสัตย์หลังการใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 และเด็กปฐมวัยส่วนมากมีความพึงพอใจต่อการจัดประสบการณ์ตามรูปแบบการจัดประสบการณ์ (ขวัญชนก ทองค้อย, 2556)

2. ด้านการศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์เสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์และทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดเรกจิโอ เอมีเลียและพหุสัมพันธ์ พบว่า 1) เด็กปฐมวัยกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความคิดสร้างสรรค์และทักษะทางสังคมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน 2) เด็กปฐมวัยกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความคิดสร้างสรรค์และทักษะทางสังคมหลังเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) เด็กปฐมวัยกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีความคิดสร้างสรรค์และทักษะทางสังคมจากการวัดก่อนการจัดประสบการณ์ ระหว่างการจัดประสบการณ์ หลังการจัดประสบการณ์ และระยะติดตามผลการจัดประสบการณ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เพราะ การจัดประสบการณ์ตามรูปแบบการจัดประสบการณ์ที่กำหนดไว้ในแผนการจัดประสบการณ์แต่ละแผนมีกระบวนการจัดประสบการณ์ที่เป็นลำดับขั้นตอน เริ่มจากขั้นเตรียมการ (Preparations) ขั้นกำหนดโครงการ (Project) ขั้นวางแผนการดำเนินการ (Planning) ขั้นปฏิบัติ (Practice) และ ขั้นสรุป (Peroration) ซึ่งผ่านการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญและการทดลองนำร่องและจากการจัดประสบการณ์ พบว่าเด็กมีความสนใจในการทำกิจกรรมเนื่องจากเด็กได้มีโอกาสเตรียมความพร้อม ได้มีส่วนร่วมในการคิดหัวข้อโครงการ คิดวางแผน ปฏิบัติงานสร้างสรรค์ผลงานด้วยตนเอง ได้เรียนรู้ในเรื่องที่ตนเองสนใจ ตลอดจนเด็กได้มีโอกาสใช้ประสาทสัมผัสหลายๆ ด้านในการเรียนรู้และรับข้อมูล ได้ใช้ศิลปะในการสื่อความหมายการคิด ได้นำเสนอผลงานด้วยตนเองและได้ชื่นชมผลงานตนเองและของเพื่อน ได้เรียนรู้เป็นกลุ่ม ได้แสดงความคิดเห็นได้ร่วมมือและแบ่งปันกันในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับสุจินดา ขจรรุ่งศิลป์ และธิดา พิทักษ์สินสุข ที่กล่าวถึงการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดเรกจิโอ เอมีเลีย คือให้โอกาสเด็กได้คิดประดิษฐ์และค้นพบด้วยตัวเอง เด็ก ๆ เกิดการเรียนรู้จากโครงการ หัวข้อโครงการเริ่มจากเหตุการณ์ คำถามปัญหาที่เด็ก ๆ สนใจ ครูเป็นผู้ร่วมงานในการเรียนและเพลิดเพลินกับการค้นพบร่วมกับเด็ก ใช้ศิลปะเป็นหนทางสื่อความหมายให้ผู้ที่อยู่รอบข้างเข้าใจถึงกระบวนการคิด ตลอดจนถึงจินตนาการของเด็กต่อสิ่งแวดล้อมที่เด็กสัมผัสรับรู้มา ผลงานของเด็กที่สื่อออกมาโดยวิธีต่าง ๆ เช่น การวาด ระบาย สี ประดิษฐ์ศิลปะ ประดิษฐ์จากเศษวัสดุต่าง ๆ สะท้อนถึงกระบวนการคิด การแก้ปัญหา และการเรียนรู้ของเด็ก (สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์และธิดา พิทักษ์สินสุข, 2543)

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

7.1.1 ศึกษาและทำความเข้าใจทุกองค์ประกอบของรูปแบบการจัดประสบการณ์ก่อนนำไปใช้

7.1.2 ฝึกการใช้คำถาม การกำหนดหัวข้อโครงการให้สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของเด็ก และการบันทึกผลการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

7.1.3 ควรเน้นกระบวนการจัดประสบการณ์ 5 ขั้นตอน (5P) ได้แก่ ขั้นตอนเตรียมการ (Preparations) ขั้นตอนกำหนดโครงการ (Project) ขั้นตอนวางแผนการดำเนินการ (Planning) ขั้นตอนปฏิบัติ (Practice) และขั้นสรุป (Peroration) ในการจัดประสบการณ์ในเด็กปฐมวัย

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาตัวแปรที่มีผลกระทบต่อความคิดสร้างสรรค์และทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัย เช่น สภาพแวดล้อมของเด็กปฐมวัย การอบรมเลี้ยงดู การศึกษา อาชีพ และฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครอง

2. ควรมีการศึกษาและพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์เสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์และทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัยโดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

3. ควรมีการศึกษาและพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์เสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์และทักษะทางสังคมในองค์ประกอบอื่น เช่น ความไวต่อปัญหา อารมณ์ขัน การช่วยเหลือ การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ความรับผิดชอบ การเป็นผู้นำผู้ตาม

บรรณานุกรม

กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2551). *รูปแบบการเรียนการสอนปฐมวัยศึกษา*. กรุงเทพฯ:

เบรน-เบส บ็อค.

ทิตนา แหมมณี และคณะ. (2550). *รูปแบบการเรียนการสอนทางเลือกที่หลากหลาย*. กรุงเทพฯ:

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เยาวพา เตชะคุปต์. (2542). *การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: บริษัทสำนักพิมพ์

แม็กจำกัด.

สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์ และธิดา พิทักษ์สินสุข. (2543). *การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยไทย: ตามแนวคิด*

เรกจิโอ เอมิเลีย. กรุงเทพฯ: สถาบันแห่งชาติเพื่อการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย
สำนักงาน คณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และ*

แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553. กรุงเทพฯ:

บริษัทพริกหวานกราฟฟิตจำกัด. 2545.

สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนารการเรียนรู้. *การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยไทย:ตามแนวคิด*

เรกจิโอ เอมิเลีย. กรุงเทพฯ: สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนารการเรียนรู้.

2556.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. *มาตรฐานการศึกษาของชาติ*. กรุงเทพฯ:

สยามบล็อกรและการพิมพ์. 2548.

- ขวัญชนก ทองค้อย. (2556). “การพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์แบบเน้นประสบการณ์เพื่อส่งเสริมความ ซื่อสัตย์สำหรับเด็กปฐมวัย”. *วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต*. (สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- จรีลักษณ์ จิรวินบูลย์. (2545). “การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนอ่านสำหรับนักเรียนระดับ ประถมศึกษาที่มีความบกพร่องในการเรียนรู้ด้านการอ่านตามแนวคิดพหุสัมผัสและแนวคิด สื่อกกลางการสอน”. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต*. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Sharon Dominica. (2012). *Multi Sensory Teacher Students With Intellectual Disabilities Can Learn Math, Literacy And Science*. Education for Change Ltd. 17A Christopher Street, London EC2A 2BS, United Kingdom.